

MIRJANA MITROVIĆ
Mesečari iz
MARGUMA

■ Laguna ■

Copyright © Mirjana Mitrović

Copyright © 2009 ovog izdanja, LAGUNA

Srce me vuče da opevam preobražaje u druga tela.
O, bogovi, od kojih i dolaze ti preobražaji,
Pomozite mi u ovom poduhvatu
I pesmu moju provedite
Od početka sveta do moga doba.
Ovidije, *Metamorfoze*

I ko u našim udima i telu
Što smešane se kriju duha moć
I sila duše, jer su stvorene
Od malobrojnih sitnih osnova,
Ta bezimena moć se tako skriva,
Sazdana od najsitnijih atoma,
I sama je ko duša cele duše,
I celim telom sama ona vlada.
Epikur (*Lukr. III, 262-281*)

I

1.

Da što pre završim ovo pismo,
dragi Romane,
pišem ti brzo,
jer se već dva dana mučim.
Ako sačekam još samo čas,
ako zakoračim u treći dan,
otići ću da se sakrijem pod sto,
kao kad sam bila devojčica.
I tek tada će mi laknuti.
Uveriću sebe da se ništa nije dogodilo,
da sam sve izmislila.

Ali dogodilo se, i sakrivanje u mraku to ne može da
promeni. Sreli smo se.

Bez svoje volje, saznao si za moju tajnu.

Da li si, Romane dragi, uzvratio iskrenošću da me utešiš,
ili si, uprkos onome što se misli u našem gradu, čovek plah
i gorak? Oprosti, previše slobode sebi dozvoljavam. Ženi
to ne priliči, a moj život počiva na pristojnosti. Tako sam
izabrala i nisam se bojala cene koja mora da se plati. Ali,

sad više ne mogu da se zavaravam, video si i sam. Volja mi se sudari s kopcima čim zaspim, i tada...

Zato ti ovo pišem, zato te molim. Pomozi mi.

Dugo sam mislila da sam dobro. Sve mi se činilo jasno i lako savladivo. Utvrđen red: potreba-misao-odluka-postupak. Ali eto, poslednjih meseci, otkad me ova čudna bolest izabrala, s mukom se borim da ostanem ono što sam bila. O tome smo već pričali. Hvala ti što si pokušao da me utešiš. Bolest je retka, rekao si, ali je poznata od davnina. Pominje je i Galen.

Samo, dosad niko nije našao lek. A kad nema leka, šta? Šta, dragi Romane, ako se ponovi što se dogodilo one noći?

Obećao si mi, mada sam videla, nevoljno, da nikome nećeš reći. Nagovarao si me, što, verujem, i sada misliš, da kažem mužu za svoju bolest. Treba da zna, može da pomogne. Ali ne mogu... Zato ti pišem, mada sam te već preklinjala: razumi moj stid. Ako ne nalaziš razuma u mojim razlozima, izaberi ćutanje barem za dobro moga muža. Nije ti prijatelj, ali ga poznaješ. Živimo u istom gradu, vaši vas muški poslovi često dovedu u priliku da razgovarate, ispriča mi ponekad kako na Gradskom veću neku ideju branite ili osporavate. Kako ćete gledati jedan drugog, ako se ona noć ispreči između vas?

Zamisli njegovu zdravu i jednostavnu pamet kad mu kažemo: u snu, sasvim tvrdo spavajući, tvoja je žena ustala iz postelje, izašla iz zabravljene kuće i po mrklom mraku, zatvorenih očiju, kroz mračne i opasne ulice, stigla pred vrata kuće sudije Romana. Kako mu objasniti da se nisam probudila ni dok mi je plaha prolećna kiša močila raspu-

štenu kosu i tanku spavaćicu? Kako tražiti da poveruje? Pa i sama jedva mogu da verujem.

Sećam se tek da sam se našla u sobi u kojoj nikad ranije nisam bila. Ugledala sam, ali nisam odmah prepoznala, tvoje lice nad sobom. Nisam znala da li sam na javi ili sam tek počela da sanjam. Titrava svetlost lampe i crveno sijanje peći učinili su te strašnom maskom. Sasvim sam se probudila tek od sopstvenog vriska.

Kažeš da moj muž treba da zna istinu. Nije istina ako se kaže manje, ali nije ni ako se kaže više nego što je bilo, je li tako? Kako da svoju bolest upakujem u reči, tako da se moj zdravi muž od njih ne razboli? Znaš li ti? Ja ne znam.

2.

Draga prijateljice,

Mislim da mogu tako da ti se obratim. Tačno, već dugo živimo u istom gradu, poznajem tvog muža, viđao sam te i ranije s njim, pozdravljali smo se kad se sretnemo na trgu ili u pozorištu. Ali, eto, nismo se do sada bolje upoznali. Ne treba da strepiš da ću zloupotrebiti slučajnost koja te dovela pred moja vrata. Bez sumnje si čestita žena, supruga i majka, a hodanje u snu je bolest, ne tvoja volja.

Složili smo se: malo ih je koji žive sasvim kako bi hteli. Nema svrhe da se ljutimo što ne spadamo u tu manjinu. Nemoj da brineš, čuvaću tvoju tajnu. Kao sudija, znam mnoge tajne ovoga grada, posao mi je da razotkrivam one najmračnije, lukave i krvave, koje se najbrižljivije kriju, i koje baš i ne žudim da saznam. Uverio sam se da ovde svako ima svoju tajnu, ali je obično, pritešnjen nuždom, sam i snese, a mnogi se baš raskvocaju, kao kokoši: evo vam sad, pa gledajte. Isto bi bilo i da živimo na nekom mestu boljem od ovog vetrovitog grada kraj reke s jednom obalom, kako si se lepo izrazila.

Veruj mi, draga prijateljice, ništa se naročito ne promeni ni kad se tajna otkrije. Toliko strepimo, mučimo se dok se sakrivamo... Počnemo u nekom času i da uživamo u strahu.

I dalje mislim da treba što pre da kažeš mužu za svoju bolest. Meni se jednom dogodilo da sam se od samog priznanja izlečio. Dugo skrivana tajna se stvrđnjava, doživljava i postaje tamnica. Ali, poštovaću tvoju želju i ćutaću. Nisam ja neverni Jupiter, ni kravooka Hera, da se onako grubo mešam u živote drugih bića. Ovo, što kao sudija odmeravam krivicu lopova i prevaranata, dovoljno mi je. Ma, i previše, mada sam nekad voleo svoj posao.

Ako sam sudeći išta naučio o tajnama, to je: otarasi ih se što pre. Najmanje će koštati. A što se našeg susreta tiče, na brini. On se dogodio u snu, a to je kao da se i nije desio. Želim ti miran san.

3.

Jutros sam, umesto u dan, zakoračila u strah. Zapravo, bilo je ovako. Tvrdo sam spavala, a onda, kao da me ošinio bič, potpuno sam se probudila. Kornus mi je pričao da se tako bude vojnici kad zasvira uzbuna. Ali u sobi je mirovala tišina i sve stvari stajale su na svojim mestima. Samo mi je srce oznojeno galopiralo. Kornusova polovina postelje je prazna jer se on vraća tek prekosutra. Osvrtala sam se, unezverena. Bila sam sigurna da je to što me probudilo još prisutno, iako nisam mogla da ga vidim. A onda mi je sinulo: ne vidim ga jer i nije van mene. U meni je. Strah, vrhovni čovekov gospodar.

Dosad, u junaštvu nisam videla ništa sem ludosti ili surovosti. Ali sad razumem zašto moj general toliko veliča junaštvo. Ono daje nadu da se može pobediti jedini istinski dostojan neprijatelj, sopstveni strah.

Bogovi, ne bi trebalo da te opterećujem svojim besmislicama! Već si i suviše učinio za mene. Ona noć, pa to je za tebe sigurno bila baš neprijatnost! U gluvo doba noći zateći pokislu ženu na stepenicama svoje kuće!

Sigurno si bio umoran i pospan. Posle pesme i igre na nekoj gozbi, ili posle burne zabave u domu hetera (ne prekorevam, zašto da ne, pa ti si slobodan čovek, udovac u punoj snazi, moćan čovek u ovom gradu, svi žele da budu u tvom društvu) sigurno si hteo samo da se spustiš u krevet, presvučeš prokislu odeću i zaspiš mirno i zasluženo.

Mogao si pomisliti da sam neka pijana beskućnica. Ili gladna, ostarela bludnica. Ima danas puno takvih nesrećnica. I odgurnuti me sa stepeništa u baru na ulici. Kako si u mraku mogao da znaš ko sam? Ali ne, ti si me uneo u sobu, presvukao, utoplio, kao što se ušuškava bolesno dete. Stid me je kad na to pomislim.

Tako nešto može da uradi samo dobar čovek. Za tebe se govori da si usijana glava, znaš li to, da imaš pogan jezik, naročito u pijanstvu. Da si uobražen i svađalica. Eh, a ko ima poganiji jezik od ovog vetrovitog grada? Moram da priznam, i sama sam imala utisak da si suviše gord, da su ti reči otrovne, a podsmeš bezdušan. Hvala ti što nisi zvao ni sluškinju ni robinju kad si me doneo u svoju kuću. Već sutradan one bi priču iznele na tržnicu i do podne ceo grad bi se pitao šta je žena generala Kornusa Masa tražila usred noći u spavaćoj sobi sudije Gaja Flavija Romana. I, naravno, to pitanje bi dobilo jedini

logičan odgovor, koji bi s mnogo dodatnih repova i zuba uskočio preko praga moga doma.

A onda, šta? Mom mužu nanosi bol i ovo što zna, da sam u poslednje vreme često bolešljiva, da imam strašne glavobolje i da neobjašnjivo kopnim. Zdravi i jaki ljudi, kakav je Kornus, plaše se bolesti više nego smrti.

Ti kažeš: naš susret se dogodio u snu, a to je kao da se i nije dogodio. U ovu istinu, kazanu na dnevnoj svetlosti, ko bi poverovao? Bolje da sam umrla na onoj kiši nego da grad počne da me razvlači po prašini.

Molim da mi oprostiš što sam, bez želje i namere, od tebe načinila zaverenika i čuvara svoje tajne. Čuvaj je, ili, najbolje, zaboravi.

I, znaš, volela bih da nam jednom dođeš u posetu. Kornus se vraća za nekoliko dana.

Naša kuća je skromna. Kornus je poštenjačina, a takvi se nikad ne obogate. Ali, možda bi voleo da vidiš, u dvorištu imam paunove.

4.

Dragi prijatelju,

Tako si me usrećio posetom! Spremna sam da poverujem: sve će biti normalno, samo mi treba malo vremena da se naviknem, da se priberem. Počela sam da drhtim kad je Kornus rekao da si se najavio.

Šta li hoće, pitao me. Snašla sam se, uprkos drhtavici.

Mora da je usamljen.

Poverovao je.

Hoćeš li moći da nam se pridružiš, nešto si bleđa, kako se danas osećaš? Rekla sam da ću biti dobro. Došla bih i da nisam dobro. Htela sam da budem prisutna. Bojala sam se, biću iskrena, bojala sam se da ćeš ipak ispričati mome mužu šta se dogodilo. Na kraju, to izgleda razumno. Kad već znaš da je supruga bolesna, treba da razgovaraš sa njenim mužem. Da savetuješ šta da se preduzme, da preporučiš dobrog lekara, a ne da s tom ženom praviš zaveru. Je li tako? Ogrešila sam se o tebe. Oprosti mi. Bila sam sebična. Nisi ti stara dadilja ili dokona rođaka, već magistrat važnog grada na granici.

Ali bogovi hoće da među nama ništa nije po pravilima razuma.

Juče, dok si pričao s Kornusom, ugrabio si časak da mi namigneš. Shvatila sam da je naše saučesništvo zapečaćeno.

Pa, neka bude.

Odana, Julija

P.S.

Drago mi je što si hteo da vidiš moje paunove. A jesi li video kako se Kornus mrštio? On ne voli meso pauna. Kaže, bolje da gajiš jarebice. A ja baš zato i gajim paunove, što ih neće tražiti za trpezu. Ovako su nekako samo moji, bezbedni.

5.

Draga prijateljice,

Svakako treba negde da te sretnem. Negde gde će taj susret biti prirodan i neupadljiv. A da to ne bude u snu. Najbolje na nekom mestu gde ti i inače dolaziš, gde dolaze razni ljudi. I molim te, budi sama. Znaš onu prodavnicu knjiga u blizini foruma? Tamo nikad nije prevelika gužva. Budi tamo sutra u deveti čas i razgledaj, a ja ću doći da kupim nove zalihe papira. Zaista ga sad trošim više nego ranije.

6.

Dragi Romane,

Dugo sam te čekala, zato što sam stigla mnogo ranije. Već sam htela da odem, kad sam osetila vreli dodir na ruci. Trgovac ga nije primetio, bio je zabavljen pakovanjem knjige koju sam kupila. Čvrsto sam stezala u šaci ono što si mi tutnuo. Osećala sam da crvenim i da sva gorim. Uopšte ne znam šta smo razgovarali, razmenili smo nekoliko ljubaznih rečenica. Otvorila sam šaku tek kad sam izašla iz radnje. Na dlanu su mi ostali urezani tragovi noktiju. I moj zlatni prsten sa ametistom. Volim taj ljubičasti kamen. Veruje se da on dovodi u harmoniju tople i hladne delove bića. Videla sam posle one noći da mi nedostaje, ali sam mislila da je negde usput skliznuo. Omršala sam od kada sam se razbolela. I prsti su mi se stanjili. Gde li si ga našao?

7.

Dragoj prijateljici Juliji

U goste sam vam došao jer sam hteo da ti vratim prsten. Ali nije bilo prilike, Kornus je bio s nama i dok smo gledali paunove. Trebalo je to da predvidim, ali, eto, nisam. Nisam do tada mislio da smo učinili nešto neprilično, što bi trebalo skrivati. Prosto sam hteo da ti vratim tvoj prsten.

Posle te posete, nisam znao šta da radim. Prsten je suviše lep, nisam imao srca da ga bacim. Odneo sam ga kući i odložio ga u sandučić, u kome držim sudijsko žezlo i druge dragocenosti, fibule i prstenje, mada ih retko koristim. Mislio sam da će tvoj prsten tamo mirovati neometan radoznalim i zlim pogledima.

Međutim, posle nekoliko dana taj lep predmet sa suzom od ametista na zlatnoj niti počeo je da se vrpolti i da oživljava. Činilo mi se da me ljubičastim okom posmatra, šta god da sam radio. U sobi sanjara opasno je držati predmete koji nikad ne miruju i pune se značenjem. Već sam vlasnik mnogobrojnih beznačajnosti, natopljenih iluzijama. Zato sam rešio da ti tvoju vratim.

Kažeš da ametist smiruje. Nadam se da je na sudijsko žezlo usmerio svoje okrepljujuće energije. Suđenje je težak posao. Na mene, tvoja suza od ametista, dok je bila ovde, zračila je samo nemir. Svakako ti je jasno da osim u svojim, sad šetaš i u mojim snovima.

Hteo sam vraćanjem prstena to nekako da zaustavim. A vidim iz tvog pisma da sam postupio nespretno, kao da sam uljem gasio žar. Dirljivo je to kako si se u papirnici uplašila. Obrazi su ti buknuili crvenilom. Odavno nisam video ženu koja se postidela. To osećanje više nije u modi. Ipak je dobro što sam ti vratio prsten.

Sanjao sam posle toga da si veoma ljuta na mene. Verujem da je to dobar znak.

8.

Ništa se nije dogodilo. Samo se odjednom otvorila pukotina, kao što ponekad kroz oblačno nebo prosinu zraci iz nevidljivog izvora. Samo sam se zaustavila. Mislim da mi je u ruci ostao zaboravljen kuhinjski predmet. I mada još stopalima tu, na oribanim crvenim pločicama kuhinje, našla sam se ponovo u trenutku koji me ranije nije uznemirio. Pao je u mene nepažljivu, bubreo, i sad se rasprsnuo.

Večera kod bankara Pomponija. Mnogo ljudi, rešio je da slavi rođendan, a smanjuje godine. Strašno, smešno. U zdravici je rečeno da ima 55, a zna se da mu je 61. Svi su se gosti podgurkivali. Nije mi se išlo na tu proslavu, ali Kornus je rekao da je Pomponije dovoljno bogat da izdržimo njegove uvrnutosti. Mora da je i tebe isti razlog doveo u tu preterano blistavu kuću. Šta bi drugo!

Već sam počela Kornusu da se žalim na glavobolju. To je dobar način da ga privolim da odemo s nekog mesta na kome mi se ne dopadne. Onda si stigao ti. Kako sam se obradovala!

Svi su već bili pijani i bahati. Crveni obrazi, opuštene usne, trapavi jezici, preglasan smeh. Ti izgledaš drugačije. Ne umem to da objasnim. Drugačije. Jedva sam uspevala da se suzdržim da ne piljim u tebe. Neka bi od žena sigurno primetila, njima takve stvari ne promiču, sigurno bi se kikotala. Postalo mi je previše vruće, pa sam izašla na terasu i...

Zaledila sam se kad si stao pred mene. Miran i opasan. Tako je preda mnom stajao samo jedan tigar. Usisavao me ćilibarskim očima, a ja sam celom kožom milovala njegovo dvobojno krzno, mada nismo mogli da se dodirnemo. Tigar je bio okovan lancem, a mene je otac držao za ruku.

Nisam te dugo videla, rekla sam ti.

Glupo, je l' da? Tvoj pogled nije postao mekši.

Kako nisi? Zar se nismo sreli prošle noći na brodu koji se primicao aleksandrijskoj luci, dok su četvrtasta egipatska jedra gorela, a putnici u panici skakali sa palube u uzburkane talase?

Kakva sramota, ništa nisam umela da odgovorim, samo sam buljila u tebe. A vidiš, sve sam zapamtila, od reči do reči. Mora da su mi oči bile ogromne i glupe. Meni se to često dešava: kad treba nekome da odgovorim, zanemim, a tek posle kad ostanem sama, reči navale, i ja tačno znam koje su prave, kako treba uzvratiti. Jalov je to dar: veština razgovora samo kad drugi nisu prisutni. Zbog njega nikad ni sa kim nisam uspela da budem stvarno bliska. A kad nemaš nikoga kome možeš da ispričaš kakvi vetrovi duvaju u tvojim pećinama, onda zapravo nikog i nemaš. Ali dosta.

Istresoh ti još jednu svoju tajnu, a tajne koje otkrijemo nedužnima su kao krokodili koje je Neron poklanjao senatorima – proždrljivci koji uništavaju darovanoga.

Onda, na gozbi povodom Pomponijevo rođendana, pobešla sam, prestrašena tvojim rečima. Dva dana sam živela obično, kao da i nismo razgovarali. I onda, danas, u kuhinji – bap! Pukotina u danu i sve sam videla ponovo. Tek sada potpuno svesna značenja. Ti si mi ispričao svoj san. Onda sam bila zbunjena i nisam razumela. Sad stojim obasjana. Zapravo, potpuno izmenjena. I ja i nisam ja, stojim sa nekim kuhinjskim predmetom u umazanim rukama, zaljubljena u onu sebe koja te posetila u snu.

Nikad dosad nisam bila ovako opasna po sebe. Kakav dan! Prvi? Poslednji? Dan-tajna? Dan-noć? Zaspao je sa mnom na jastuku.